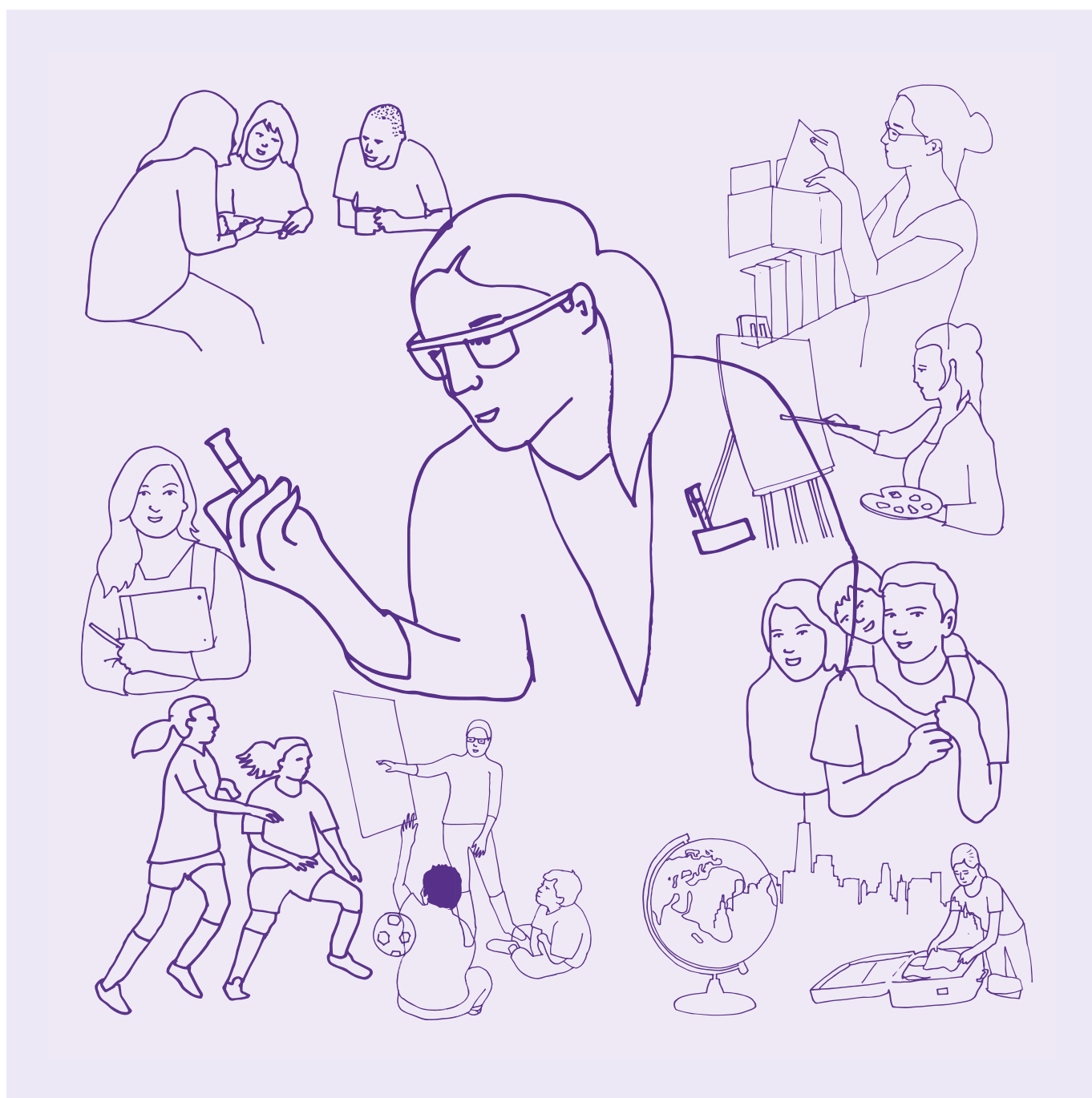

Pilotverksamheten för bedömning av reell kompetens (REKO)

Pilotverksamheten för bedömning av reell kompetens (REKO)

Innehåll

Bakgrund	3
UHR:s utgångspunkter	3
Metod och tillvägagångssätt	4
Resultat	9
Resultat inom delprojekten	11
Sammanfattande kommentarer	16

Bakgrund

Frågan om validering lyftes i början av 2000-talet i syfte att främja livslångt lärande och breddad rekrytering. I *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) angav regeringen inriktningen för hur högskolan i ökad utsträckning skulle bedöma den reella kompetensen hos sökande och studenter. Möjligheten att få sin reella kompetens validerad för behörighet eller tillgodoräknande är reglerad i högskoleförordningen.

Sverige har också ställt sig bakom rekommendationen om validering från EU:s ministerråd. Där anges att medlemsstaterna senast 2018 ska ha inrättat system som gör det möjligt för individer att få kunskaper, färdigheter och kompetenser som förvärvats via icke-formellt och informellt lärande validerade.

Universitets- och högskolerådet (UHR) fick i regleringsbrevet för budgetåret 2016 i uppdrag att bidra till en varaktig struktur för lärosätenas bedömning av reell kompetens. Uppdraget omformulerades något i en ändring av regleringsbrevet för 2016 (U2016/03868/UH) (se bilaga 1). Den 28 oktober 2016 redovisade UHR i en rapport till regeringen hur det fortsatta arbetet skulle bedrivas (se bilaga 2).

Enligt ändringen av regleringsbrevet för 2016 fick myndigheten i uppdrag att samordna en pilotverksamhet med syfte att etablera en varaktig struktur för stöd till universitets och högskolors arbete med bedömning av reell kompetens, och till lärosätenas samarbete i fråga om bedömningen.

Pilotverksamheten skulle genomföras med utgångspunkt i det förslag till kriterier som myndigheten den 15 september 2016 lämnade till Regeringskansliet i rapporten *Regeringsuppdrag – reell kompetens* (U2016/03868/UH) (se bilaga 3). Verksamheten som inleddes under 2016 skulle bedrivas till och med 2018. Den struktur som pilotverksamheten resulterade i skulle från och med 2019 kunna användas av universitet och högskolor till stöd för verksamheten med bedömning av reell kompetens. Såväl statliga universitet och högskolor som enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda vissa examina bjöds in att delta i pilotverksamheten.

UHR:s utgångspunkter

UHR valde att dela in arbetet i tre delprojekt enligt följande:

- Information och IT-stöd
- Riktlinjer, organisation och roller
- Samverkan mellan lärosäten

Inför projektutlysningen tillkom ett fjärde delprojekt:

- Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning, där fullständig utbildningsdokumentation saknas

Delprojekt 1 "Information och IT-stöd" handlar dels om att skapa förutsättningar för att få fler att ansöka om bedömning av reell kompetens genom att informera om möjligheten och dels om att hantera ansökningar. I delprojektet ingår utveckling och systematisering av informationsverksamheten för att nå presumtiva sökanden samt att informera om vad som förväntas av den sökande. Den som ansöker om bedömning av reell kompetens bör kunna få vägledning i den inledande fasen i bedömningsprocessen. Utöver detta handlar delprojektet även om utveckling av ett IT-stöd som är ett ärendehanteringssystem för att underlätta såväl för den sökande som för dem på lärosätet som medverkar i bedömningsprocessen.

Delprojekt 2 "Riktlinjer, organisation och roller" består av kompetenshöjande åtgärder, utbildningsinsatser och insatser för att stödja förändringsarbete. En utgångspunkt var de rekommendationer och riktlinjer som Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) och Myndigheten för yrkeshögskolan (MYh) tagit fram för bedömning av reell kompetens, samt de riktlinjer som finns på enskilda lärosäten. Gemensamma riktlinjer underlättar en beskrivning av processen och är en del i kvalitetssäkringen av bedömningsprocessen. Den organisatoriska strukturen, med en tydlig ansvarsfördelning, är också en del i kvalitetssäkringssystemet. Detta behövs för att bedömningarna ska uppfattas som legitima, rättvisa och rättssäkra.

Delprojekt 3 "Samverkan mellan lärosäten" består av flera delar:

- att sammanställa metoder och modeller för bedömning,
- att utforma nationella bedömargrupper, samt
- att utforma ett nationellt stöd för bedömning.

Som utgångspunkt skulle en kartläggning av befintliga metoder och modeller göras. Nationella bedömargrupper förväntas öka effektiviteten och höja kvaliteten i bedömningarna. Bedömningar som utförs i samverkan mellan lärosäten förväntas också leda till en mera likvärdig behandling och ökad transparens.

Delprojekt 4 "Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning, där fullständig utbildningsdokumentation saknas" handlar om att skapa en valideringsprocess för personer med utländsk avslutad akademisk utbildning där fullständig utbildningsdokumentation saknas. Detta delprojekt ingår som en del i UHR:s regeringsuppdrag *En särskild valideringsinsats – en försöksverksamhet* som pågår 2016-2020¹. Projektet syftar till en varaktig struktur för validering då utbildningsdokumentation saknas. Som grund för valideringsinsatsen utfärdar UHR en *Beskrivning av utländsk utbildning*², vilket är ett första delmoment i en valideringsprocess. Processen ingår inte i lärosätens ordinarie uppdrag eftersom valideringen ska leda till ett erkännande på arbetsmarknaden. Målgrupp är personer från tredje land med utländsk avslutad, men ej fullständigt dokumenterad akademisk utbildning. Efter att en validering är gjord kan UHR utfärda ett utlåtande över utbildningen som är likställt med ett utlåtande som ges där fullständig dokumentation finns.

¹ Se UHR:s Regleringsbrev för 2016

² www.uhr.se/bedomning/utandokument/

Metod och tillvägagångssätt

Utllysning av projektmedel

Regeringen tilldelade 2016 lärosätena sammanlagt 25 miljoner kronor för utvecklingsarbetet kring bedömning av reell kompetens. För att inte det redan igångsatta utvecklingsarbetet på lärosätena med stöd av de tilldelade medlen skulle avbrytas blev UHR:s vägval 2017 att ta en mer stödjande än styrande roll och betona utvecklandet av samverkan mellan lärosäten i arbetet med bedömning av reell kompetens. UHR:s vägval fokuserade på att skapa varaktiga strukturer, i enlighet med uppdraget, som skulle kunna fortleva efter att pilotverksamheten avslutats.

I mars 2017 gick inbjudan ut från UHR till samtliga lärosäten att inkomma med projektansökningar. Projektmedel utlystes för samtliga fyra delprojekt (se ovan). I inbjudan betonades vikten av samverkan mellan lärosäten. Drygt 26,5 miljoner kronor beviljades 2017 och knappt 25 miljoner kronor 2018 till sammanlagt 19 projekt. Tjugotre lärosäten deltog i de olika projekten och nio lärosäten deltog i flera projekt.

I juni månad fattade UHR beslut om medelstilldelning och projektmedel betalades ut från och med september 2017. UHR beviljade även medel i motsvarande omfattning för 2018 under förutsättning att regeringen skulle budgetera medel även för 2018, vilket också skedde (se bilaga 4).

Flera lärosäten ansökte om gemensamma projekt, i exempelvis Valideringsnätverk Väst ingick sju lärosäten (för deltagande lärosäten se tabell 1). Utöver konkreta samverkansprojekt bildades ytterligare två nätverk under projektets gång, Nätverk Norrland³ och Nätverk Mitt⁴. Gemensamma projektansökningar mellan lärosäten inom yrkesutbildningar inkom för läkare, apotekare och receptarier, samt ingenjörer. Flest projektansökningar inkom för deltagande inom delprojekt Information och IT-stöd, samt delprojekt Riktlinjer, organisation och roller.

³ I nätverk Norrland ingår: Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Mittuniversitetet, Umeå universitet och Luleå tekniska högskola.

⁴ I Nätverk Mitt ingår: Uppsala universitet, Stockholms universitet, Kungl. Tekniska högskolan, Skandinaviska Kiropraktörhögskolan, Karolinska institutet, Sveriges lantbruksuniversitet, Mälardalens högskola, Södertörns högskola och Karlstads universitet.

Deltagande lärosäten⁵

Tabell 1. Följande lärosäten ingick i pilotverksamheten inom de olika delprojekten

Delprojekt	Lärosäten
1. Information och IT-stöd – information till målgrupper och systemstöd	Chalmers tekniska högskola AB, Högskolan Dalarna Kungl. Tekniska högskolan, Linnéuniversitetet, Malmö universitet, Umeå universitet
2. Riktlinjer, organisation och roller – kompetenshöjande åtgärder, utbildningsinsatser och insatser för att stödja förändringsarbetet.	Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Malmö universitet, Mittuniversitetet, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Sveriges Lantbruksuniversitet, Valideringsnätverk Väst ⁶ , Umeå universitet
3. Samverkan mellan lärosäten kring metoder, modeller och bedömggrupper	Chalmers tekniska högskola AB, Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Linköpings universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet, Örebro universitet
4. Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning, där fullständig utbildningsdokumentation saknas	Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Borås, Linnéuniversitetet, Lunds universitet, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Stockholms universitet, Valideringsnätverk Väst

Lärosätena ansökte om medel för 2017 och 2018 om totalt ca 60 miljoner kronor, varav ca 26,7 miljoner kronor utbetalats 2017 och 24,9 miljoner kronor utbetalats 2018, se tabell 2 nedan som visar beviljade och utbetalade medel samt fördelning till lärosätena under 2017 och 2018.

⁵ Projektansökningar finns att tillgå i UHR:s diarium Dnr UHR 1.1.1.-00153-2017

⁶ Valideringsnätverk Väst består av Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Tabell 2. Beviljade och utbetalade medel till lärosäten

Lärosäte	Beviljade och utbetalade medel (tkr) 2017	Beviljade och utbetalade medel (tkr) 2018
Chalmers tekniska högskola AB	348	348
Högskolan Dalarna	1 300	1 100
Högskolan i Borås	908	908
Högskolan i Gävle ⁷	1 100	0
Karlstads universitet	1 958	1 488
Kungl. Tekniska högskolan ⁸	1 900	2 400
Linköpings universitet ⁹	2 199	2 199
Linnéuniversitetet	1 200	1000
Luleå tekniska universitet	579	579
Lunds universitet	2 532	2 532
Malmö högskola	3 937	3 637
Mittuniversitetet	538	538
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	446	446
Stockholms universitet	600	600
Sveriges Lantbruksuniversitet	585	585
Umeå universitet	1 500	1 500
Uppsala universitet ¹⁰	818	818
Valideringsnätverk Väst ¹¹	4 200	4 200
Summa	26 648	24 878

⁷ Medel är återkrävda 2018 då återrapporteringar inte lämnats in samt progression inte skett inom det sökta projektet under 2018. De återkrävda medlen delades istället ut till tre lärosäten med god progression som ursprungligen inte fått fullt bifall för sina projektansökningar.

⁸ KTH i samarbete med Chalmers, Linköpings universitet och Högskolan i Borås.

⁹ Linköpings universitet i samarbete med Göteborgs universitet, Karolinska institutet, Lunds universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet

¹⁰ Uppsala universitet i samarbete med Umeå universitet och Göteborgs universitet

¹¹ Valideringsnätverk Väst består av Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

UHR:s samordning av projekten

Som tidigare nämnts var pilotverksamheten indelad i tre delprojekt, *Information och IT-stöd*, *Riktlinjer, organisation och roller*, och *Samverkan mellan lärosäten*. Inför projektutlysningen 2017 tillkom ett fjärde delprojekt, *Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning, där fullständig utbildningsdokumentation saknas*.

I februari 2018 omorganiserades pilotverksamheten och delprojekten *Riktlinjer, organisation och roller* samt *Samverkan mellan lärosäten* slogs ihop. Det nya delprojektet delades upp i två inriktningar, tillträde respektive tillgodoräknande. Syftet var att tydliggöra skillnaden mellan dessa två områden samt profilera projektet.

Till stöd för delprojekten har UHR tagit fram en gemensam projektplattform. UHR har även anordnat fem konferenser med cirka 80 – 110 deltagare per tillfälle, varav en konferens tillsammans med Malmö universitet. UHR har också arrangerat flera seminarier inom de olika delprojekten liksom ett webinarium med inriktning på kompetensutveckling. Konferenserna och webinariet har varit öppna också för andra än projektdeltagarna för att bredda kunskap och kompetens inom området. Representanter för flera lärosäten inom och utanför pilotverksamheten, Valideringsdelegationen, Myndigheten för yrkeshögskolan (MYh), Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Universitetskanslersämbetet (UKÄ) samt även vissa regioner deltog. Slutkonferensen i november 2018 med rubriken *Reell kompetens – nu en realitet?* fokuserade på en varaktig användning av resultaten från pilotverksamheten samt på UHR:s fortsatta roll efter projektets avslutande.

De olika lärosätesprojekten har kontinuerligt återrapporterat till UHR. I januari 2019 lämnade varje delprojekt in en slutrapport.

Det fanns ett behov att tydliggöra definitionerna för validering/bedömning av reell kompetens; vad som betraktas som formellt lärande, icke-formellt lärande och informellt lärande. Skillnaden mellan bedömning av reell kompetens och bedömning av formella meriter behövde också definieras. UHR utarbetade därför en definitionsmanual som utgick från formuleringar i högskoleförordningen och begrepp som används i Valideringsdelegationens delbetänkande. Manualen tillgängliggjordes på den gemensamma projektplattformen och har även spridits på konferenser och seminarier men är inte formellt beslutad av UHR (se bilaga 5).

UHR har också tagit fram en processbeskrivning för bedömning av tillträde till högskolan. Processbeskrivningen omfattar den initiala beredningsfasen, från att en ansökan om bedömning av reell kompetens kommer in och beredningsfasens olika delar till kartläggning, bedömning och slutligt beslut (se bilaga 6). Beskrivningen är generellt utformad eftersom UHR bedömde att det fanns stora skillnader i arbetssätt mellan lärosätena och att olika verksamheter är involverade i processen. Processbeskrivningen publicerades på den gemensamma projektplattformen men är inte formellt beslutad av UHR.

I UHR:s uppdrag har även ingått att i samarbete med UKÄ och lärosätena säkerställa att det går att följa upp lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens för behörighet och tillgodoräknande. UKÄ har presenterat uppföljningsuppdraget vid ett

par av UHR anordnade konferenser. UHR har deltagit i av UKÄ anordnat seminarium om uppföljningsuppdraget. I nuläget saknas systemstöd för att UKÄ samlat ska kunna hämta statistiska data från lärosätena.

Resultat

Ett omfattande arbete har skett på lärosätena under pilotverksamheten 2017 och 2018. Fokus inom lärosätenas projekt har varit att inventera och vid behov omarbета interna processer och förankra projektet internt, samt att etablera och bygga upp kontakter och samarbeten med andra lärosäten, myndigheter och nätverk. Nedan framgår konkreta exempel på varaktiga strukturer och samarbeten som utvecklats. För lärosätenas slutrapporter, se bilaga 7 och 8.

Lärosätena har i många fall integrerat strukturerna för bedömning av reell kompetens i den ordinarie verksamheten. Det gäller även samverkansformer, såväl interna som externa. Detta ger förutsättningar för varaktighet. Inom delprojekten har kompetensutveckling skett inom områden som transparens, rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitetssäkring.

Konkreta metoder och modeller

Lärosätena har tagit fram och i förekommande fall utvecklat kartläggningsmodeller och -metoder samt manualer för bedömare och beslutsfattare, och formulerat faktiska förkunskapskrav. Utöver detta har lärosätena utarbetat material för självskattning av de sökandes kompetenser.

Delprojektet som bedrevs av Valideringsnätverk Väst är ett av de projekt som utvecklat systematiserade gemensamma bedömningar. De sju involverade lärosätena har arbetat utifrån intentionen att ta fram en gemensam överenskommelse med avsikten att godta varandras bedömningar vid tillträde och tillgodoräknande.

Kvalitetssäkring av bedömningsprocesser är väsentlig för att uppnå rättssäkerhet och transparens. Högskolan Dalarna har synliggjort detta genom att i sitt kvalitetssäkringsarbete använda sig av *Quality Model for Validation in the Nordic Countries*¹²

¹² <https://nvl.org/Content/Quality-Model-for-Validation-in-the-Nordic-Countries>

Studievägledningens roll

Studievägledning utgör en central del i den initiala processen vid bedömning av reell kompetens. Flera projektrapporter lyfter vikten av vägledning, både inför kvalitetssäkring av ansökningar och inför en första kartläggning av förutsättningar för en bedömning. Flera lärosäten har skapat en central ingång för studievägledning och utbildad personal inom området.

Förutsättningar för varaktighet

Flera av slutrapporterna från lärosätena framhåller vikten av ledningens engagemang för arbetet med bedömning av reell kompetens. Malmö universitet konstaterar att det tar tid att få legitimitet för arbetet i hela verksamheten och betonar vikten av att frågan är aktuell på ledningsnivå, fakulteter och institutioner vid lärosätet. Karlstads universitet beskriver att utvecklingsarbetet är förankrat i universitetets ledningsråd, och att ansvariga chefer aktivt har medverkat i arbetet med att skapa ett valideringsteam och ta fram processer för validering. Enligt Valideringsnätverk Väst är en förutsättning för utveckling av arbetet med bedömning av reell kompetens och validering att lärosätenas ledningar inte bara stödjer arbetet, utan anser att frågan har strategisk relevans.

För att kunna avgöra om en person har de kompetenser som erfordras oavsett om det gäller tillträde eller tillgodoräknande är det centralt att bedömare från akademien medverkar i valideringsprocessen. Malmö universitet har tydliggjort detta genom sina strukturerade processbeskrivningar som avser både tillträde och tillgodoräknande. Även andra projekt har haft akademins medverkan som utgångspunkt.

Delprojekten för läkar-, apotekar- och receptarieprogrammen samt ingenjörsprogrammen har inom sina utbildningsområden arbetat fram gemensamma processer och bedömningsunderlag för tillträde och tillgodoräknande. Projekten har även samverkat sinsemellan. Flera lärosäten refererar till Malmö universitet i sina projektrapporter. Umeå universitet beskriver sitt studiebesök på dåvarande Malmö högskola (numera Malmö universitet), som inspirerade till utveckling av interna samarbetsstrukturer för förvaltning, fakulteter och institutioner. Lärosätena har också samverkat med externa aktörer som Arbetsförmedlingen, Valideringsdelegationen, regioner, branscher samt med andra myndigheter.

Samarbete mellan olika funktioner inom och mellan fakulteter, institutioner och verksamhetsstöd har setts som en förutsättning för en välfungerande bedömningsprocess. Att ha en valideringssamordnare även efter att projektet avslutats, och att lärosätesledning och de olika operativa nivåerna inom både förvaltning och akademi har en samsyn i frågan ser flera lärosäten som en viktig del i att skapa hållbara strukturer.

Resultat inom delprojekten

Information

Inom ramen för delprojektet information och IT-stöd gjordes en kartläggning av befintlig information riktad till sökande och studenter rörande bedömning av reell kompetens. Kartläggningen omfattade också intervjuer med grupper som berörs av och arbetar med reell kompetens. Med kartläggningen som grund tog UHR och de medverkande lärosätena fram en informationsrekommendation under hösten 2018. Syftet var att skapa förutsättningar för att dels informera om möjligheten att ansöka om bedömning av reell kompetens och dels att informera om hur processen för ansökan går till. Medverkande lärosäten i projektet var Linnéuniversitetet, Umeå universitet, Högskolan Dalarna, Chalmers tekniska högskola och Malmö universitet. Den informationsrekommendation som utarbetades behöver dock bearbetas ytterligare för att kunna utgöra underlag för en gemensam rekommendation till lärosätena.

IT-stöd

Under pilotverksamheten för bedömning av reell kompetens initierades ett delprojekt för att bygga ett systemstöd för tillträdesprocessen, som sedan skulle anpassas för tillgodoräknande. Systemstödet var tänkt att fungera som en generell plattform för olika typer av valideringsprocesser. Det digitala ansöknings- och administrationssystemet Valda som ursprungligen utvecklats för Lärarlyftet bedömdes kunna utvecklas för detta syfte. Utvecklingen skedde i nära samarbete med medarbetare från Högskolan Dalarna, Malmö universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet samt Valideringsnätverk Väst (Se tabell 1).

Den eventuella fortsatta utvecklingen av Valda behöver beredas med lärosätena vad gäller bland annat finansiering. En förfrågan om användning av Valda för hantering av ärenden för tillträde och tillgodoräknade har skickats till lärosäten i mars 2019. Ingen analys av resultatet har kunnat göras vid denna promemorias upprättande.

Malmö universitet

I april 2017 beslutade rektor för Malmö universitet om en implementering av processtrukturer för validering vid universitetet; detta beskrivs i rapporten *Struktur för valideringsprocesser vid Malmö högskola* (2017). Universitetet ansökte därefter om projektmedel inom pilotverksamheten för att möjliggöra en snabbare implementering av valideringsprocessen och för att kunna bidra till den nationella utvecklingen. Vad gäller bedömning av reell kompetens för behörighet kan, enligt slutrapporten för projektet, processtrukturen till stor del anses vara införd vid universitetet, och den tillämpas även i praktiken.

För tillgodoräknande har flera steg tagits mot att införa processtrukturerna men de tillämpas ännu inte.

Malmö universitets processtrukturer för validering inbegriper många delar och tar hänsyn till många aspekter. En viktig komponent är tydliggörande av ansvar och befogenheter som följer med olika funktioner och roller inom universitetet, och som alla bidrar till förutsättningar för en kvalitetssäker, likvärdig och rättssäker bedömning.

Universitetet har fastställt och vid behov förtydligat former för samarbete och ärendehantering. Därmed har ärendegången mellan olika beslutsnivåer tydliggjorts. Särskilda medel har tilldelats fakulteterna för bedömningsutvecklande arbete.

Valideringsnätverk Väst

Valideringsnätverk Väst har tagit fram en manual som ska kunna användas som stöd för alla som är involverade i valideringsprocessen. Manualen utgår från rollerna i en valideringsprocess; kartläggare, bedömare och beslutsfattare, och ska ses som ett levande dokument där lärosätesspecifika delar kan läggas till.

Lärosätena inom nätverket avser att arbeta utifrån samma process men har olika förutsättningar och kan ha behov av olika rutiner i bedömningsarbetet. Under 2019 kommer lärosätena inom nätverket fortsätta att implementera processer och metodik, bland annat genom olika utbildningsinsatser. Som tidigare nämnts avser man att arbeta för att godta varandras bedömningar.

Läkarprogrammen

Linköpings universitet i samarbete med Göteborgs universitet, Karolinska institutet, Lunds universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Örebro universitet har genomfört ett projekt inom ramen för läkarutbildning i syfte att kartlägga nuvarande processer och undersöka möjligheten att skapa samordnad bedömning av reell kompetens till termin 1 på läkarprogrammet. Förväntat resultat var en effektiviserad process med tidsbesparing och kvalitetssäkrade bedömningar för lärosätena samt en mer transparent och ensad bedömning för de sökande.

Enligt slutrapporten har målet med projektet till stora delar uppfyllts. En samordnad bedömning av särskild behörighet för sökande till termin 1 av läkarprogrammet vid samtliga sju lärosäten görs nu, vilket har lett till såväl effektivisering som samsyn på lärosätena. Inom ramen för projektet har lärosätena diskuterat bedömningsgrunder och samarbetar kring granskningar. Samarbetet har lett till mer ensade bedömningar vilket i sin tur har lett till större tydlighet för sökande. De hinder projektet har identifierat ligger inom det systemmässiga området samt tidsmässigt med olika arbetstoppar på de olika lärosätena. Några kvarvarande frågor är om Valda skulle kunna användas i förlängningen för att avhjälpa en del av de systemmässiga problemen, och om det skulle gå att beskriva behörighetskraven i form av nödvändiga kompetenser för att kunna göra behörighetsprövning mot dessa. Slutsatserna är att projektet har bidragit till en varaktig struktur och resultaten har börjat spridas. Lärosätena har för avsikt att i fortsatt arbete utveckla ett system för ständig uppföljning och förbättringsarbete. Vägledare på lärosätena kommer att involveras i det fortsatta arbetet.

Apotekar- och receptarieprogrammen

Delprojektet har arbetat med bedömningar av reell kompetens för tillträde till apotekar- och receptarieprogrammen. Uppsala, Göteborgs och Umeå universitet har ingått i projektet där Uppsala universitet har haft en projektledande roll. Projektet har strävat efter att förbättra hanteringsrutiner och att systematisera bedömningar för en mer rättssäker och transparent process för såväl sökande som deltagande lärosäten.

Akademien på lärosätena har på ett mer formaliserat sätt än tidigare aktivt deltagit i arbetet med reell kompetens. Projektet har använt sig av sakkunniga på fakultets- och programnivå som bedömt inkomna ansökningar samt deltagit i utarbetandet av riktlinjer för framtida arbetssätt. De kompetenser som de sökande behöver för att kunna beviljas reell kompetens har tydliggjorts. Även inom detta projekt har studievägledningens roll tydliggjorts.

De rutiner och samarbetsformer som utvecklats under projektets gång har integrerats i ordinarie verksamhetsstruktur. De ökade kontakterna mellan antagningsenheter och akademi har även lett till en större förståelse för synen på området reell kompetens inom olika delar av universiteten.

Enligt delprojektets slutrapport bidrog det låga antalet sökande som vill åberopa bedömning av reell kompetens som behörighetsgrund till att den initiala tanken att införa en helt gemensam process för bedömningarna skrinlades. En dokumenterad samsyn kring kraven ansågs vara ett mera användbart resultat. Dock återstår att gå igenom resultaten för dem som bedömts behöriga på grundval av reell kompetens samt att sammanställa statistik över hur många som antagits. Det är ännu för tidigt att uttala sig om några resultat eftersom antalet sökande var få och det är för tidigt att kunna analysera deras studieresultat.

Validering inom ingenjörsutbildningar

Projektet Validering inom ingenjörsutbildningar där KTH är projektledare och Chalmers tekniska högskola, Linköpings universitet och Högskolan i Borås ingår har arbetat fram en metod för validering av ingenjörskunskaper för såväl tillträde som tillgodoräknande.

Metoden kan användas nationellt och vid alla lärosäten som ger ingenjörsutbildningar. Projektet har utvecklat process- och metodstöd för validering av specialistkunskaper inom huvudområdena Maskinteknik respektive Samhällsbyggnad. För dessa har material tagits fram för att den sökande ska kunna göra en självskattning av sin kompetens. De har även utarbetat en metodik för verifiering av självskattningar.

Projektet har också tagit fram riktlinjer för utformning av bedömargrupper. Bedömning av kompetenserna görs gentemot SeQF. Projektet anlitar en central studievägledare som utgjorde en central gemensam ingång för alla lärosäten i projektet. Studievägledaren guidade den sökande genom hela processen och

samverkade med bedömarna. Syftet var att ge ett så bra underlag för bedömning som möjligt. Avslås ansökan om validering har studievägledaren möjlighet att vägleda sökanden till andra möjliga karriärvägar.

Arbetet med att fastställa vad som menas med generiska ingenjörsfärdigheter och att ta fram process- och metodstöd för validering av sådan kunskap kommer att fortsätta. Genom projektarbetet har valideringsfrågan fått förnyat fokus vid de lärosäten som ingår i projektet, och det pågår interna utbildningsinsatser om reell kompetens. För ett nationellt genomslag behöver dock flera lärosäten involveras.

Kartlägningsprojektet

Karlstad och Malmö universitet har drivit ett projekt i syfte att synliggöra och formalisera kartlägningsprocessen i bedömningsärenden. Projektet har resulterat i två undervisningsfilmer varav en handlar om kartläggning i praktiken. Den andra filmen fokuserar på kartlägningsintervjun. Under 2019 kommer en handbok i kartläggning att tas fram.

Modell för alternativt urval

Projektet vid Umeå universitet har tagit fram en urvalsmodell där godkända bedömningar av reell kompetens ges tio procent av platserna. Rangordning sker utifrån längd på relevant yrkeserfarenhet.

Bedömning av vad som anses vara relevant yrkeserfarenhet görs av berörd institution eller fakultet som därefter rangordnar de sökande.

Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning där fullständig utbildningsdokumentation saknas

I delprojekt 4 ingår sex projekt och tretton lärosäten. Projektet avslutas 2020. Projekten ska fokusera på att utifrån UHR:s regeringsuppdrag i frågan, samt pilotverksamhetens delprojekt 4 *Validering av utländsk slutförd akademisk utbildning, där fullständig utbildningsdokumentation saknas*, utföra en valideringsprocess.

Tre av lärosätesprojekten (Valideringsnätverk Väst, Stockholms universitet/Utländska lärares vidareutbildning (ULV) och Lunds universitet) inbegriper validering av ofullständig utbildningsdokumentation av utländsk eftergymnasial utbildning, för legitimation, för behörighet och för antagning till högskolan.

UHR har tagit fram information kring en tilltänkt processbeskrivning för validering.

Lunds universitet, socialhögskolan vid samhällsvetenskapliga fakulteten, har arbetat fram en beskrivning av hur ämnessakkunniga ska kunna bryta ned ämnen och lärandemål och utifrån det skapa valideringskriterier.

Linnéuniversitetet har bedömt ett antal utländska avslutade utbildningar med ofullständig utbildningsdokumentation, främst med syfte att tillgodoräkna reell kompetens för kompletterande studier. Linnéuniversitet ser svårigheter med att

implementera en valideringsprocess som syftar till erkännande av reell kompetens.

Valideringsnätverk Väst har som tidigare nämnts tagit fram en manual för lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens. Manualen kan även användas för erkännande av reell kompetens inom detta delprojekts område.

Delprojekt 4 har vidare bland annat givit följande resultat:

- Inom Valideringsnätverk Väst utvecklar Sahlgrenska akademien sin antagning till 1-årig kompletterande utbildning av sökande med yrkeshögskoleexamen (YH) med inriktning sjuksköterska. Slutkvalifikationen är en sjuksköterskelegitimation.
- Stockholms universitet/ULV tar i sin försöksverksamhet in personer med förskolläro- och klasslärarutbildning på motsvarande YH-nivå. Slutkvalifikationen är en lärarlegitimation.
- Sociologiska institutionen vid Lunds universitet har ett projekt kallat *Vägen till validering*, där man i samverkan med folkhögskola och Folkuniversitetet arbetar med validerande inslag. Slutmål är behörighet och antagning till samhällsvetenskapliga utbildningar vid Lunds universitet.

Sammanfattande kommentarer

Pilotverksamheten visar att REKO-projektet har bidragit till ökad samverkan mellan lärosäten inom området reell kompetens. Lärosätena inom Valideringsnätverk Väst, apotekar- och receptarieprojektet och projektet validering inom ingenjörsutbildningar har i sina slutrapporter angivit att de har för avsikt att godta varandras bedömningar så långt det är möjligt. Därigenom kan även effektiviseringsvinster uppnås och rättssäkerheten för individer öka. Flera projekt lyfter behovet av ett IT-stöd och ett fortsatt stöd från UHR. UHR bedömer att lärosätena behöver enas om en gemensam förståelse för och tillämpning av definitioner inom reell kompetens.

Majoriteten av de nitton projektansökningar som kom in till UHR handlade om projekt för tillträde medan ett fåtal ansökningar handlade om tillgodoräknande. Majoriteten av delprojekten har kommit långt inom de områden de beviljats medel för, medan ett fåtal delprojekt inte kommit lika långt.

Några av projekten anger att de har haft svårt att nå sina mål på grund av att antalet individer som har ansökt om att få sin reella kompetens bedömd är lågt. De lärosäten där man sett en ökning av antalet ärenden har använt sig av breda nätverk i det omgivande samhället för att nå ut med information om möjligheten att pröva en individs reella kompetens. Projektresultaten visar att för att nå flera sökande behövs ett nära samarbete med regioner, Arbetsförmedlingen och andra myndigheter.

Sammanfattningsvis bedömer UHR att lärosätenas långsiktighet i arbetet med bedömning av reell kompetens beror på vilka incitament de identifierar för detta. Rekryteringsläget till utbildningar vid lärosäten spelar stor roll, liksom lärosätenas ersättningsnivåer för utfört arbete. Dock har vissa lärosäten, exempelvis Malmö universitet, kopplat verksamheten med bedömning av reell kompetens till sina uppdrag inom breddad rekrytering och integrationsarbete och därmed har frågan fått en strategisk betydelse.

I lärosätenas rapporter framkommer viss kritik mot UHR avseende den inledande fasen av projektet. Uppdraget med pilotverksamheten för bedömning av reell kompetens har varit komplext. Projektet har även ändrat karaktär under de år som det har pågått, något som också påverkade lärosätenas arbete. UHR kommer att dra lärdomar av den framförda kritiken.

Tillträde och tillgodoräknande

Inom området tillträde har REKO-projektet enligt lärosätenas slutrapporter bidragit till att skapa enhetliga processer och en översyn av delegationsordningar.

Projekten framförde på ett tidigt stadium behovet av förtydligande av definitioner för bedömning av reell kompetens. Som tidigare nämnts har UHR tagit fram en definitionsmanual. Det har visat sig att definitionerna är fortsatt svåra att tillämpa, och UHR ser ett behov av att bryta ner begreppen med stöd av Nationella bedömargruppen för antagningsfrågor (NBA).

UHR bedömer att det heterogena och i många fall decentraliserade arbetssätt som bedrivs på lärosätena för tillgodoräknande gör det svårare och kanske inte i alla avseenden ändamålsenligt att samlas kring en gemensam process.

I dagsläget bedömer UHR att det återstår mycket arbete för att ett nationellt gemensamt förhållningssätt i arbetet med tillgodoräknanden ska komma till stånd.

Flera lärosäten har tagit fram processbeskrivningar och delegationsordningar för arbete med tillgodoräknanden. Akademien har en tydlig roll i de projekt som tydliggjort incitament, interna processer och samverkan mellan olika funktioner i arbetet.

Information och IT-stöd

UHR ser att det finns behov av individuell studieinformation och vägledning om tillgodoräknande. Studievägledningens centrala roll i bedömningsprocessen lyfts också i flera slutrapporter.

För ökad likvärdighet och rättssäkerhet är gemensamma manualer samt ömsesidigt godtagande av varandras bedömningar viktigt. En utmaning som UHR ser är att ta fram gemensamt informationsmaterial och rekommendationer som är allmängiltiga för alla lärosäten. Femton projekt nämner Valda som ett viktigt stöd för det fortsatta valideringsarbetet och som ett led i samverkan mellan lärosäten, men även för att kunna ta del av varandras bedömningar för att öka transparensen och kunskapen om bedömningar. Ett fortsatt utvecklingsarbete för Valda förutsätter dock beslut om en gemensam godkänd process för bedömning av reell kompetens. Då bedömning av reell kompetens för tillträde är en del av den samordnade antagningsprocessen vad gäller bland annat tidpunkter, kontakter med sökande och urval behöver processerna vara synkroniserade med varandra. Antagningsprocessen till de nationella antagningsomgångarna berör cirka 800 000 sökande, medan bedömning av reell kompetens för tillträde rör några tusen sökande. Processen för bedömning av reell kompetens för tillträde behöver vara anpassad så långt möjligt till den samordnade antagningsprocessen. Det behöver också tydliggöras hur Valda ska kunna förhålla sig till antagningssystemet NyA och även till studiedokumentationssystemet Ladok när det gäller tillgodoräknade.

Riktlinjer, organisation och roller

Delprojekt 2 *Riktlinjer organisation och roller* och IT-stödet Valda var de projekt som flest lärosäten ansökte om att få vara med i inom pilotverksamheten. UHR anser att delprojektet *Riktlinjer organisation och roller* kommit längst i sin utveckling. Framtagandet av lärosätenas egna processbeskrivningar, som i många fall bygger på den nationella processbeskrivning som UHR tog fram för tillträde 2018, har enligt lärosätenas rapporter lett till effektiva, rättssäkra, likvärdiga och mera transparenta processer. Ett strategiskt arbete har bedrivits av Malmö universitet med tydliga roller inom både verksamhetsstöd och akademien, och där ärendegången mellan olika nivåer på universitetet har tydliggjorts i fastare rutiner. I apotekar- och

receptarieprogrammets projekt har akademien på ett mera formaliserat sätt än tidigare inkluderats i arbetet med bedömningar av kompetens, vilket har lett till ett förbättrat samarbete med akademierna. Representanter för fakulteter och program har systematiskt kunnat delta i processen och har därmed kunnat hantera bedömningar i samarbete med berörd antagningsenhet. I projektets slutskede kunde de deltagande universiteten sammanställa dokument som listade vilka kompetenser de sökande ansågs behöva för att kunna beviljas reell kompetens.

Varaktiga strukturer

Utgångspunkten för pilotverksamheten har varit att skapa varaktiga strukturer för bedömning av reell kompetens. Vissa projekt, t.ex. Valideringsnätverk Väst och Malmö universitet, har bidragit till att skapa varaktiga strukturer för bedömning av reell kompetens på respektive lärosäten, och på många andra lärosäten har ett arbete som syftar till skapandet av varaktiga strukturer påbörjats med stöd av projektet. Vissa lärosäten rapporterar att de utvecklade strukturerna och samverkansformerna integrerats i den ordinarie strukturen på lärosätet, så att de därmed ges förutsättningar att bli varaktiga. Vid Malmö universitet har såväl former för hantering av ärenden som samarbetsstrukturer fastställts. En förutsättning för att projektresultaten förs in i den ordinarie strukturen på lärosätet är också ledningens stöd; bland annat Karlstads universitet rapporterar att utvecklingsarbetet är förankrat i universitetets ledningsråd.

Samverkan mellan lärosäten

Flera lärosäten betonar nyttan av samverkan och erfarenhetsutbyte lärosäten emellan, något som också fanns med i regeringsuppdraget. Valideringsnätverk Väst anser att en utbyggd och välfungerande samverkan med UHR, och mellan universitet och högskolor, är en förutsättning för ett varaktigt arbete med bedömning av reell kompetens.

Malmö universitet lyfter vikten av att lärosätena samverkar och stöttar varandra i arbetet med att bygga en hållbar process för bedömning av reell kompetens, och att UHR i sin tur stöttar lärosätenas samverkan. UHR har varit tydlig med att det särskilda regeringsuppdraget upphörde 31 december 2018 och har i dialoger med Regeringskansliet fört fram lärosätenas önskemål kring fortsatt stöd från UHR. UHR har framfört att myndighetens eventuella framtida roll snarare kan vara som facilitator, och inte i en operativt stödjande funktion.

De resurser som har avsatts för projekten har i de flesta fall lett till användbara resultat, och avsikten hos lärosätena är att fortsätta det igångsatta arbetet. Flera slutrapporter från projekten lyfter fram behovet av fortsatt finansiering efter pilotprojektet för att utvecklingsarbetet ska kunna bedrivas vidare.

GENERALDIREKTÖRENS
BESLUT

Diarienummer
00399-2019

Datum
2019-03-27

Postadress
Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon
010-470 03 00

Org nr
202100-6487

www.uhr.se

Ärendemening

Bakgrund

Universitets- och högskolerådet (UHR) fick i regleringsbrevet för budgetåret 2016 i uppdrag att bidra till en varaktig struktur för lärosätenas bedömning av reell kompetens. Enligt en ändring i regleringsbrevet för 2016 fick myndigheten i uppdrag att samordna en pilotverksamhet för lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens och till lärosätenas samarbete i fråga om bedömningen. Bifogad PM är en sammanfattning av rapporter från deltagande lärosätesprojekt samt UHR:s sammanfattande kommentarer.

Beslut

Generaldirektören fastställer bifogad PM och därmed är UHR:s regeringsuppdrag i frågan avslutad.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Karin Röding efter föredragning av utredare Kate Sevón i närvaro av avdelningschef Tuula Kuosmanen och stabschef Ulrica Engström Nilsson.

Karin Röding
Kate Sevón, föredragande

Bilaga 1

PM REKO

Bilaga 2

Föredragnings PM REKO

Utbildning, utbyte och utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med ett brett uppdrag inom utbildningsområdet. Vi finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.